

Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen

Esitys toimintaohjelmaksi 2009–2013

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:34

Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen

Esitys toimintaohjelmaksi 2009–2013

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:34

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto / *Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen*

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

ISBN 978-952-485-616-4 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2008:34

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistävä työryhmä Puheenjohtaja: johtaja Paula Tuomikoski (OPM) Sihteeri: neuvotteleva virkamies Anne Päckilä (OPM)	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
	Toimeksiantaja Opetusministeriö	
	Toimielimen asettamispv 12.9.2007	Dnro 97/040/2007
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen; Esitys toimintaohjelmaksi 2009–2013 (Produktutveckling inom kulturturism; Förslag till åtgärdsprogram 2009-2013)		
Julkaisun osat Muistio + liite		
Tiivistelmä Työryhmän tehtävänä oli laatia esitys kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistäväksi toimintaohjelmaksi, joka perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen Suomen matkailupolitiikasta, Suomen matkailustrategiaan vuoteen 2020 ja esitykseen Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi vuosiksi 2007-2011. Kulttuurimatkailun kehittäminen tukee pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman tavoitetta vahvistaa luovaa taloutta ja kulttuurin kansantaloudellista merkitystä lisäämällä kulttuurivientiä ja -yrittäjyyttä. Ohjelman tavoitteena on aktivoida ja tukea kulttuuriin pohjautuvien matkailutuotteiden ja -palveluiden tuotteistamista, ja siten laajentaa taiteen ja kulttuurin ansaintamahdollisuuksia ja työllisyyttä. Pyrkimys on saada aikaan kansainvälisesti houkuttelevia ja kilpailukykyisiä kulttuurimatkailutuotteita ja -palveluita, ja vahvistaa kuvaa Suomesta kiinnostavana kulttuurimatkailun kohteena. Vuoteen 2013 asti jatkuvan työnsä aikana työryhmä pyrkii edistämään ja toimeenpanemaan seuraavia kulttuurin matkailullista tuotteistamista tukevia kehittämistoimia: <ul style="list-style-type: none">- tietopohjan ja tilastoinnin vahvistaminen;- tuotekehitysmallin kehittäminen;- tuottaja- ja tuottamotoiminnan kehittäminen;- Suomen kulttuurisen maidentiteetin (competitive identity) vahvistaminen;- kulttuuritapahtumien matkailullinen kehittäminen;- yhteistyön ja verkostoitumisen vahvistaminen;- Euroopan unionin ja kansainvälisten organisaatioiden toimien hyödyntämisen lisääminen. Kehittämistoimet on konkretisoitu 16 toimenpiteeksi. Ohjelmassa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia järjestelmiä ja rakenteita. Keskeistä on kulttuurin ja matkailun toimialojen välinen yhteistyö. Työryhmä seuraa ja arvioi ohjelman toimeenpanoa toimikautensa 1.10.2007–31.12.2013 aikana sekä antaa vuosittain raportin sen toteutumisesta kulttuuriviennin ohjausryhmälle.		
Avainsanat Kulttuurimatkailu, kulttuurivienti		
Muut tiedot		
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:34	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-616-4 (PDF)
Kokonaissivumäärä 27	Kieli suomi	Hinta Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja	Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utvivningsdatum

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för främjandet av produktutveckling inom kulturturism Ordförande: direktör Paula Tuomikoski (UVM) Sekreterare: konsulterande tjänsteman Anne Päckilä (UVM)	Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet		
	Datum för tillsättande av 12.9.2007	Dnro 97/040/2007	
Publikation (även den finska titeln) Produktutveckling inom kulturturism. Förslag till åtgärdsprogram 2009-2013. (Kulttuurin matkailullinen tuoteistaminen. Esitys toimintaohjelmaksi 2009-2013)			
Publikationens delar Promemoria + bilagor			
Sammandrag <p>Arbetsgruppen har fått i uppdrag att föreslå ett åtgärdsprogram för att främja produktutvecklingen inom kulturturism. Uppdraget grundar sig på statsrådets principbeslut om Finlands turistpolitik, Turiststrategi för Finland till år 2020 och förslag till Finlands utvecklingsprogram för kulturexport 2007-2011. För kulturturismens del ingår följande målsättningar i regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens andra regering: att stärka den kreativa ekonomin och öka kulturens samhällsekonomiska betydelse genom att främja kulturexport and -företagande.</p> <p>Målet för programmet är att aktivera och stödja utvecklingen av produkter och tjänster inom kulturturismen och därigenom skapa bättre förutsättningar för förtjänster och sysselsättning inom konst och kultur. Avsikten är att få till stånd internationellt attraktiva och konkurrenskraftiga produkter och tjänster på kulturturismens område, och att stärka bilden av Finland som ett intressant resmål i kulturellt avseende.</p> <p>Arbetsgruppen, som är tillsatt till 2013, har i uppdrag att utveckla och stödja produktutvecklingen på kulturturismens område genom följande åtgärder:</p> <ul style="list-style-type: none">- ta fram faktabaserad kunskap och statistik;- utveckla en modell för produktutveckling;- utveckla producentskapet;- stärka Finlands kulturella identitet (competitive identity);- ta fram och vidareutveckla kulturella begivenheter för turister;- stärka samarbetet och utveckla kontaktnäten- i högre grad utnyttja det utvecklingsarbete som sker inom Europeiska unionen och internationella organisationer <p>De åtgärder som föreslås har sammanfattats i 16 punkter.</p> <p>Programmet utgår i första hand från befintliga system och strukturer, och ska framför allt förbättra synergien mellan kultur och turism genom ett utökat samarbete.</p> <p>Arbetsgruppen ska följa upp och utvärdera hur programmet genomförs under den tid den är tillsatt, 1.10.2007–31.12.2013, samt årligen avge en rapport om detta till styrgruppen för kulturexport.</p>			
Nyckelord kulturturism, kulturexport			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2008:34	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-616-4 (PDF)	
Sidoantal 27	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution	Förlag Undervisningsministeriet		

Description

Publisher
Ministry of Education

Date of publication

Authors Committee on product development for cultural tourism Chair: Director Paula Tuomikoski (MinEdu) Secretary: Special Government Adviser Anne Pääkkilä (MinEdu)	Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
	Contracted by Ministry of Education	
	Committee appointed on 12.9.2007	Dnro 97/040/2007
Name of publication Product development for cultural tourism. Proposal for a programme 2009-2013		
Parts Report		
Abstract The committee was set up to make a proposal for an action programme promoting product development for the purpose of cultural tourism based on the Government Resolution on Finnish Tourism Policy, the Finnish Tourism Strategy up to 2020 and the proposal for a Finnish cultural exports development programme for 2007-2011. The development of cultural tourism supports the aim of the Vanhanen II Government to bolster the creative economy and the contribution of culture to the national economy by increasing cultural exports and cultural entrepreneurship. The aim of the programme is to activate and support the development of culture-based products for tourism and thereby maximise earning potential and employment in the arts and culture. The goal is to achieve internationally attractive and competitive cultural tourism products and services, and to enhance the image of Finland as an attractive destination in cultural tourism. During its term, up to 2013, the committee will promote and implement the following development measures geared to boosting product development for cultural tourism purposes by: <ul style="list-style-type: none"> - enhancing the knowledge base and statistics - developing a model for product development - developing production business and producer operations - strengthening Finland's cultural competitive identity - developing cultural events for tourism purposes - consolidating cooperation and networking, and - increasing the use of instruments on offer in the European Union and international organisations. <p>The development measures have been concretised into 16 actions.</p> <p>The programme will primarily have recourse to existing systems and structures. A vital element is cooperation between the cultural and tourism sectors.</p> <p>The committee will monitor and evaluate the implementation of the programme throughout its terms from 1 October 2007 to 31 December 2013 and issue annual reports on the implementation to the Cultural Exportation Steering Group.</p>		
Other information		
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2008:34	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-616-4 (PDF)
Number of pages 27	Language Finnish	Price
Distributed by		Degree of confidentiality public
Published by Ministry of Education		

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 12.9.2007 työryhmän kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen edistämistä varten. Tavoitteena on luoda toiminnalle edellytyksiä sekä aktivoida ja tukea tuotteistamiseen liittyviä kehittämistoimia.

Toimeksiannon mukaan tehtävänä oli laatia esitys toimintaohjelmaksi, joka perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen Suomen matkailupolitiikasta, Suomen matkailustrategiaan vuoteen 2020 ja esitykseen Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi vuosiksi 2007–2011.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin johtaja Paula Tuomikoski opetusministeriöstä ja jäseniksi kulttuuriasianneuvos Kirsi Kaunisharju, kehittämispäällikkö Pirkko-Liisi Kuhmonen ja ylitarkastaja Päivi Salonen opetusministeriöstä sekä erityisasiantuntija Lea Häyhä työ- ja elinkeinoministeriöstä, yksikön päällikkö Juha Parikka ulkoasiainministeriöstä, ylijohtaja Jaakko Lehtonen Matkailun edistämiskeskuksesta, ohjelmapäällikkö Päivi Lappalainen Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusterista, toiminnanjohtaja Kai Amberla Finland Festivalsista ja rakennuspäällikkö Kari Nikkanen Museovirastosta. Pääsihteeriksi kutsuttiin neuvotteleva virkamies Anne Päckilä opetusministeriöstä. Työryhmän sihteerinä on toiminut projektisihteerinä Heli Rintahaka opetusministeriöstä ja asiantuntijana v.a tutkimus- ja kehitysjohtaja Ulla-Maija Pakarinen Matkailun edistämiskeskuksesta.

Ohjelman laatimista varten työryhmä kokoontui 7 kertaa ja kuuli liitteessä mainittuja asiantuntijoita. Ohjelmaluonnos oli luettavissa kulttuuriviennin tukiverkoston verkkosivuilla 10.–31.10.2008. Työryhmän jäsenet tiedottivat siitä sidosryhmilleen.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä käsitteli ohjelmaa kokouksissaan 15.9.2008 ja 11.11.2008 sekä työryhmäpäivänä 5.6.2008.

Kulttuuriviennin ohjausryhmä käsittelee ohjelman vuoden 2008 lopussa. Ohjausryhmän päätelmät lisätään muistioon.

Toimeksiannon mukaisesti työryhmä seuraa ja arvioi ohjelman toimeenpanoa toimikautensa 1.10.2007–31.12.2013 aikana. Katsaus ohjelman toteutumisesta laaditaan kulttuuriviennin ohjausryhmän hyväksymään vuosittaiseen raporttiin kulttuuriviennin kehittämisohjelmasta.

Sisältö

	<u>Opetusministeriölle</u>	<u>6</u>
1	<u>Johdanto</u>	<u>8</u>
2	<u>Toimintaohjelman lähtökohta</u>	<u>9</u>
3	<u>Nykytila</u>	<u>10</u>
	3.1 Suomalaisten kulttuurin kulutus	10
	3.2 Matkailijoiden kulttuurin kulutus	11
	3.3 Kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen SWOT-analyysi	13
4	<u>Kehittämistoimet</u>	<u>16</u>
	4.1 Tietopohjan ja tilastoinnin vahvistaminen	16
	4.2 Tuotekehitysmallin kehittäminen	17
	4.3 Tuottaja- ja tuottamotoiminnan kehittäminen	17
	4.4 Suomen kulttuurisen maaidentiteetin (competitive identity) vahvistaminen	18
	4.5 Kulttuuritapahtumien matkailullinen kehittäminen	19
	4.6 Yhteistyön ja verkostoitumisen vahvistaminen	20
	4.7 Euroopan unionin ja kansainvälisten organisaatioiden toimien hyödyntämisen lisääminen	21
	<u>Kulttuuriviennin ohjausryhmän päätelmät</u>	<u>23</u>
	<u>Liite 1</u>	<u>24</u>

1 Johdanto

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman tavoitteena on vahvistaa luovaa taloutta ja kulttuurin kansantaloudellista merkitystä lisäämällä kulttuurivientiä ja -yrittäjyyttä. Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että Suomen maakuvaa vahvistetaan. Kulttuurimatkailun kehittäminen tukee näitä tavoitteita.

Vuonna 2005 kulttuurin osuus talouden arvonlisäyksestä (BKT) oli 3,2 % ja matkailun toimialojen 2,4 %. Luovan talouden osana kulttuurin toimialat ovat nousseet merkittäväksi osaksi alueiden kilpailukykyä ja innovaatiotoimintaa. Palvelualojen ja sen myötä matkailun merkitys työllistäjänä on kasvussa. Kulttuurimatkailun kasvulla on myönteinen vaikutus sekä kulttuurin että matkailun toimialojen työllisyyteen, luovan talouden ja matkailuelinkeinon kilpailukyvyyn vahvistumiseen.

Perusedellytykset Suomen kulttuurimatkailun kehittämiseksi ovat hyvät. Tarvitaan kuitenkin toimia, joilla edistetään kulttuurin voimavarojen matkailullista tuotteistamista eli asiakaslähtöisten, eri kohderyhmille suunnattujen helposti hankittavien kulttuuriin pohjautuvien matkailutuotteiden - ja palveluiden aikaansaamista, markkinointia ja myyntiä. Kulttuurisisältöisten matkailutuotteiden ja -palveluiden tuotteistaminen edellyttää kulttuurin ja matkailun toimialojen yhteistyön tiivistämistä, ennakkointia, tietopohjan, tilastoinnin ja seurannan vahvistamista.

Opetusministeriön asettaman kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistävän työryhmän laatiman toimintaohjelman ensisijaisena tavoitteena on aktivoida ja tukea kulttuuriin pohjautuvien matkailutuotteiden ja -palveluiden tuotteistamista, ja siten laajentaa taiteen ja kulttuurin ansaintamahdollisuuksia ja työllisyyttä. Tavoitteena on saada aikaan kansainvälisesti houkuttelevia ja kilpailukykyisiä kulttuurimatkailutuotteita ja -palveluita. Pyrkimys on lisätä suomalaisen kulttuurin tunnettavuutta ulkomailla ja vahvistaa kulttuurista Suomi-brändiä eli kuvaa Suomesta kiinnostavana kulttuurimatkailun kohdemaana.

2 Toimintaohjelman lähtökohta

Kulttuurimatkailun kehittämistarve, ja etenkin tarve edistää ulkomailta Suomeen suuntautuvaa kulttuurimatkailua ja kulttuurin voimavarojen hyödyntämistä Suomen matkailutarjonnan vetovoimatekijänä, on tullut esille viime vuosina useissa yleisissä valtakunnallisissa ja alueellisissa sekä varsinkin kulttuurin ja matkailualan kehittämisstrategioissa ja -ohjelmissa.

Suomen matkailun kehittämistä ohjaavan “Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & toimenpideohjelma vuosille 2007-2013”¹ ja “Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen matkailupolitiikasta”² mukaan kasvua haetaan erityisesti kansainvälisiltä markkinoilta. Suomen matkailun visio vuoteen 2020 on, että *“Suomi on Euroopan huipulla; houkutteleva ja helposti saavutettava työ- ja vapaa-ajan matkailumaa, jossa yritykset menestyvät tarjoamalla elämyksiä eri vuodenaikoina hyödyntäen puhdasta luontoa, suomalaista kulttuuria ja kestävän matkailun periaattein rakennettuja matkailukohteita”*.

Matkailustrategian painopistealueita ovat teemapohjaisten tuotteiden ja palveluiden sekä matkailukeskusten kehittäminen. Strategian yksi seurattava indikaattori on ulkomaalaisten matkailijoiden vieraileminen kulttuurikohteissa. Tavoitteena on, että vuoteen 2013 mennessä noin puolet heistä vierailisi ainakin yhdessä kulttuurikohteessa ja että Suomeen on syntynyt verkostoitumisen tuloksena luontoon ja kulttuuriin pohjautuvia tuotteita. Tämän seuranta edellyttää järjestelmien kehittämistä. Tällä hetkellä vertailukelpoista tietoa ei ole saatavilla.

Valtakunnallisen matkailustrategian kulttuuriryöryhmä määritteli kulttuurimatkailun tavalla, joka antaa lähtökohdan tässä ohjelmassa esitetyille kehittämistoimille. Kulttuurin käsite on ymmärretty määritelmässä hyvin laajasti ja siinä korostetaan kulttuurimatkailussa tapahtuvaa ihmisen identiteetin rakentumista sekä oman ja muiden kulttuurien ymmärrystä ja arvostusta.

“Kulttuurimatkailussa tuotetaan alueellisia ja paikallisia kulttuurin voimavaroja arvostaen matkailutuotteita ja -palveluja paikallisille ja alueen ulkopuolisille ihmisille liiketaloudellisin perustein. Tavoitteena on luoda elämyksiä ja mahdollisuus tutustua näihin kulttuuriin voimavaroihin, oppia niistä ja osallistua niihin. Näin vahvistetaan ihmisen identiteetin rakentumista, sekä oman että muiden kulttuurien ymmärrystä ja arvostusta.” (Suomen matkailustrategia vuoteen 2020)

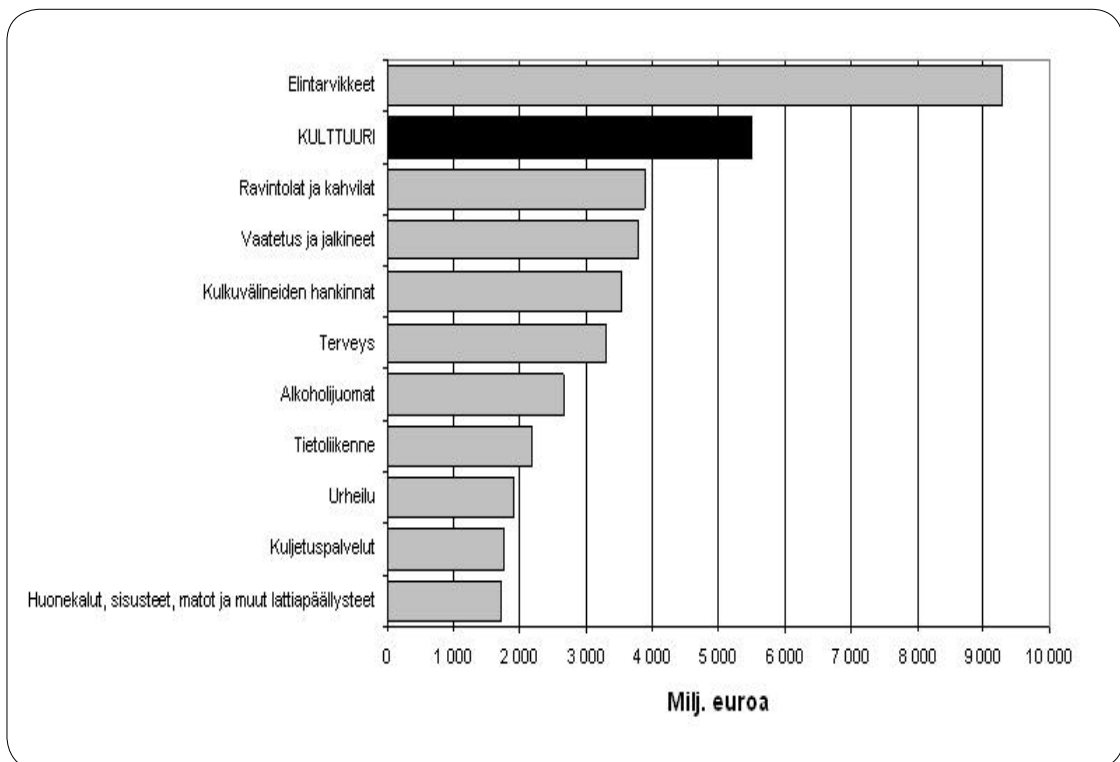
Raportin “Onko kulttuurilla vientiä?”³ ja “Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelma” -esityksen 2007-2011⁴ mukaan kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen, joka tähtää ulkomailta Suomeen suuntautuvan kulttuurimatkailun kasvuun, on tarpeen. Kulttuuriviennin kehittämisohjelmassa tavoitteeksi on asetettu, että vuoteen 2011 mennessä suomalaisen kulttuurin matkailullinen vetovoimaisuus ja kysyntä kansainvälisillä markkinoilla on kasvanut ja samalla Suomen kiinnostavuus kulttuurimatkailumaana on vahvistunut. Ohjelmassa todetaan, että Suomen matkailuimago on luontopainotteinen.

Kansainvälisesti vetovoimaisten kulttuurimatkailukohteiden luomista Suomen luontaisien vahvuuksien pohjalta tulee edistää. Tämä edellyttää toimia, joilla vahvistetaan tuotteistamisen ja markkinoinnin pohjaksi tarvittavaa tietopohjaa, kulttuuritapahtumien matkailullista kehittämistä sekä kulttuurin ja matkailun toimialojen välistä yhteistyötä.

3 Nykytila

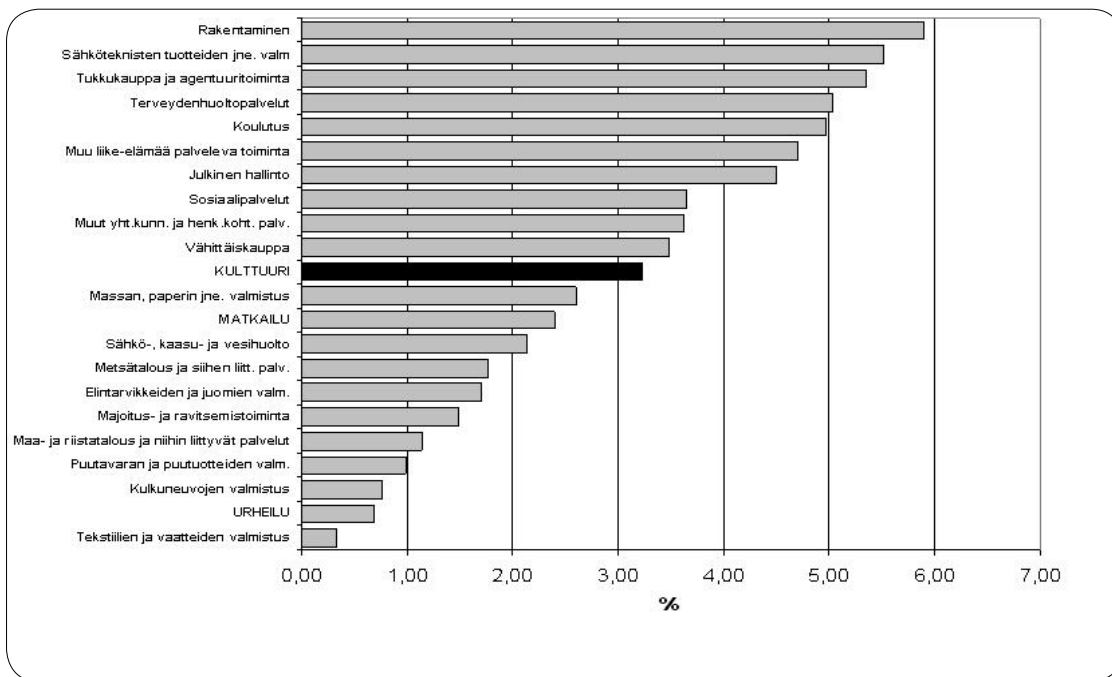
3.1 Suomalaisen kulttuurin kulutus

Tilastokeskuksen laatiman kulttuurin satelliittitilinpidon⁵ mukaan suomalaisten kulttuurin kulutus on Euroopan maiden huipputasoa. Vuonna 2005 yksityiseen kulttuurin kulutukseen käytettiin noin 5,5 miljardia euroa, joka on noin 6,8 % kokonaiskulutuksesta. Kotimainen kulttuurin kulutus ei tilastollisesti ottaen voine merkittävästi kasvaa, joten ulkomaiset kulttuurimatkailijat tarjoavat tärkeän yleisöpotentiaalin.

Joidenkin yksityisen kulutuksen erien kokonaismäärät vuonna 2005

Ulkomaisen kulttuurimatkailun lisääminen on myös kansantaloudellisesti kannattavaa, sillä ulkomainen kysyntä on suora tulonlisäys kansantalouteen. Vuonna 2005 kulttuurin osuus koko talouden arvonlisäyksestä (BKT) oli 3,2 % ja matkailun 2,4 %. Osuudet ovat suurempia kuin monien keskeisten kansantalouden toimialojen. Matkailu ja kulttuuri ovat Suomessakin kasvavia toimialoja.

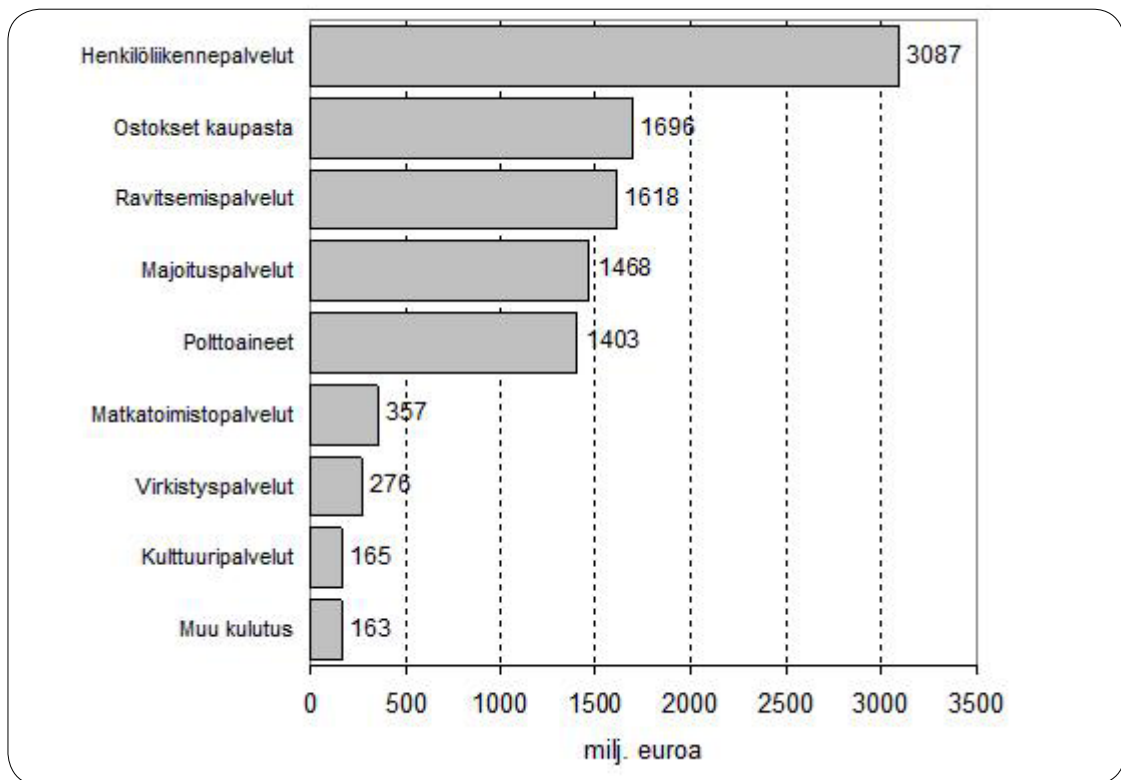
Eräiden toimialojen arvonlisäysosuudet vuonna 2005

3.2 Matkailijoiden kulttuurin kulutus

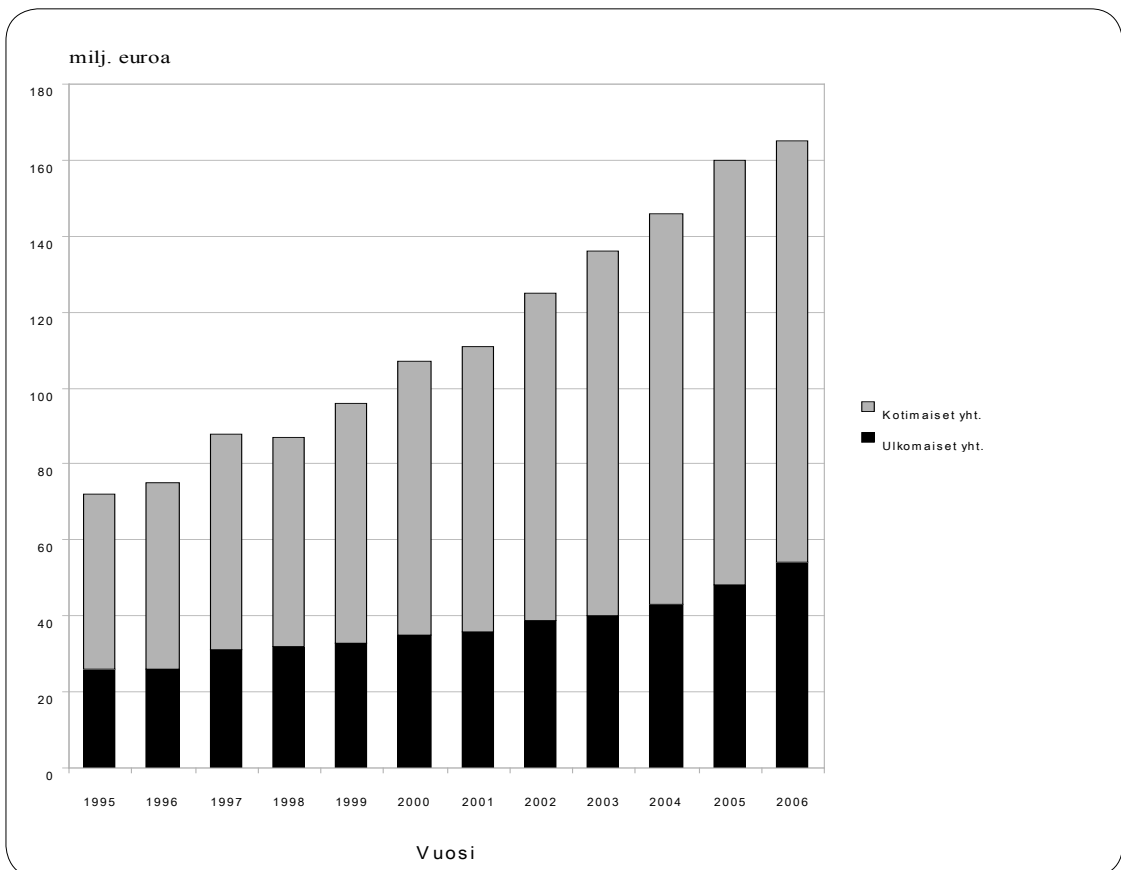
Vuonna 2006 matkailuun kulutettiin Suomessa Tilastokeskuksen mukaan yhteensä 10,2 miljardia euroa. Ulkomaalaisten matkailijoiden osuus kokonaiskulutuksesta oli 2,8 miljardia eli 27 %. Kulttuuripalveluihin matkailijat käyttivät yhteensä 165 miljoonaa euroa. Ulkomaalaisten matkailijoiden osuus oli 54 miljoonaa euroa eli 32 %. Vuonna 1995 kulttuurin osuus matkailijoiden kulutusmenoista oli 72 miljoonaa euroa, mistä ulkomaalaisten osuus oli 26 miljoonaa euroa⁶.

Matkailijoiden kokonaiskulutus ja kulttuuripalveluiden kulutus ovat kasvaneet suhteellisen tasaisesti viime vuodet. Kasvu pohjautuu pitkälti kotimaiseen kulutukseen, mutta lisäystä on myös ulkomaalaisten matkailijoiden kulttuuripalveluiden kulutuksessa. Kulttuurin matkailullisella tuotteistamisella ulkomaalaisten matkailijoiden kulttuuripalveluiden kulutusta on mahdollisuus edelleen vahvistaa. Samalla kun matkailukysyntä näyttää muuttuvan yhä enemmän aktiviteetti- ja teemapainotteiseksi, mielenkiinto kulttuurisisäلتöisiä matkailutuotteita ja -palveluita kohtaan kasvaa.

Tilastokeskuksen Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) toimeksiannosta tekemien Rajahaastattelututkimusten⁷ ja MEKin vuosittain julkaisemien matkailukohteiden kävijämäärä -tutkimusten⁸ perusteella voidaan myös tehdä yleinen johtopäätös, että Suomeen saapuneiden ulkomaalaisten matkailijoiden kiinnostus suomalaista kulttuuria kohtaan on jonkin verran kasvanut viime vuosina. Vuoden 2007 Rajahaastattelututkimuksessa 21 % vastanneista lomamatkailijoista ilmoitti suomalaisen kulttuurin voimavarojen ja elämäntavan olleen pääasiallinen vetovoimatekijä valita Suomi matkakohteeksi.

Matkailun kokonaiskulutus tuotteittain Suomessa v. 2006

Matkailijoiden kulttuuripalveluiden kulutus Suomessa vv. 1995-2006

Vaikka kulttuurinen sisältö ei olisikaan ensisijainen motiivi lähteä matkalle Suomeen, matkan aikana usein käydään kulttuuritapahtumissa tai -kohteissa ja kiinnostutaan niistä. Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että kulttuuri on vetovoimatekijä muiden joukossa. Esimerkiksi ATLAS-järjestön eurooppalaisia matkailijoita koskevan tutkimuksen mukaan matkailijoista 13 % on kulttuurisesti motivoituneita eli kohde valitaan ensisijaisesti kulttuurisista syistä. Kulttuurisesti innostuneita eli muutaman kerran elämänsä aikana kulttuurisista syistä matkustavia on 30 %. Suurin osa eli 57 % matkailijoista on kulttuurista kiinnostuneita. Kulttuurisiin vetovoimatekijöihin miellyttään matkakohteissa, jonne on matkustettu muista syistä.

Monet matkailun kehityspiirteet ja ennusteet tukevat kulttuurimatkailun kasvumahdollisuuksia. Kulttuurin suosio matkailun osa-alueena voi antaa Suomessa mahdollisuuksia periaatteessa kaikille maamme alueille. Vaikka pääkaupunkiseutu ja suuret kaupungit muodostavat eräin osin erityisaseman kulttuuritarjonnan suhteen, on kaikissa Suomen maakunnissa valtakunnallisesti kiinnostavia, merkittäviä ja ainutlaatuisia kulttuurikohteita ja -palveluita. Esimerkiksi kulttuuriperintöä vaalivien päätoimisesti hoidettujen museoiden 335 yksiköstä muodostuva museoverkosto kattaa tasaisesti kaikki maakunnat. Tutkimusten mukaan alueilla on kiinnostusta kehittää kulttuurikohteitaan kansainvälisesti merkittäviksi. Kulttuuri- ja matkailualan toimijoiden yhteistyöllä voidaan kehittää matkailijoita kiinnostavia innovatiivisia kulttuurisisältöjä ja näin lisätä kotimaisten ja ulkomaalaisten matkailijoiden kulttuuripalveluiden kulutusta Suomessa.

Nykyisten tilastojen pohjalta ja vertailukelpoisen tiedon puuttuessa, kulttuurin koko laajuutta ja nykytilaa matkailussa on hyvin vaikea arvioida. Edellä mainitut tilasto- ja tutkimustiedot antavat kuitenkin suuntaviivaa kehityksestä.

3.3 Kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen SWOT-analyysi

Työryhmän kuulemien asiantuntijoiden näkemysten ja keväällä 2008 julkaistujen selvitysten (liite) perusteella kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen vahvuuksista, heikkouksista, uhista ja mahdollisuuksista voidaan todeta seuraavaa.

Vahvuudet

Suomessa on omaleimaista kulttuuria ja monipuolista kulttuuritarjontaa. Kulttuurilaitosten, oppilaitosten, tapahtumajärjestäjien ja julkisen kulttuurihallinnon muodostama kulttuurin infrastruktuuri, perinteet, elämäntavat, kulttuuriympäristöt ja -maisemat antavat hyvän perustan kulttuurin matkailulliselle tuotteistamiselle. Suomalainen kulttuuri yhdistettynä luontoon on matkailun vahvuus.

Heikkoudet

Suomen maakuva ei ole maailmanlaajuisesti vahva. Suomalaista kulttuuria ja sen tarjoamia mahdollisuuksia ei tunneta riittävästi. Näin ollen kulttuurista kiinnostuneet matkailijat eivät osaa etsiä kulttuurimatkakohteita Suomesta. Myöskään Suomi ei ole onnistunut löytämään kulttuurista kiinnostuneita erityisryhmiä. Kulttuurimatkapaketteja näille ryhmille ei ole riittävästi tarjolla.

Kehittämistoiminta on paljolti projektiluonteista, mistä johtuen toiminnalla ei ole aina jatkuvuutta. Kulttuurimatkailun toimijat ovat pääsääntöisesti kooltaan pieniä eikä heidän lukumääränsä alueittain ole kovin suuri. Kansainvälisesti näyttävien tuotekokonaisuuksien luominen on usein hankalaa. Verkostoitumisen ja maakuntien rajat ylittävän alueellisen yhteistyön merkitys korostuvat. Saavutettavuus, kulttuuri- ja matkailualan toimijoiden sekä eri taiteenalojen toimijoiden keskinäisen yhteistyön vähäisyys sekä kysynnän ja tarjonnan riittämätön kohtaaminen nähdään heikkouksina.

Sisäinen ja ulkoinen kuva Suomesta kulttuuri- ja kulttuurimatkailumaana eivät kaikilta osin kohtaa. Liian usein markkinoidaan yleisesti resursseja. Suomalaista kulttuuria, elämänmuotoa ja arkea esitteleviä konkreettisia, kansainvälisille markkinoille soveltuvia tuotteita ja tuotekokonaisuuksia on vähän saatavilla. Omakohtaista osallistumismahdollisuutta tarjoavia kulttuurituotteita on vähän.

Kulttuurikohteiden lyhyet ja vaihtelevat aukioloajat ja toiminnan painottuminen suomalaisten lomakausiin ovat ongelmallisia ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun kannalta. Lisäksi on kielestä johtuvia rajoitteita. Kulttuurien ja kohderyhmien tuntemuksessa sekä vieraskielisen esite- ja opastusmateriaalin saatavuudessa on heikkouksia.

Uhat

Uhkatekijöitä ovat yleiset matkailun kehitystä mahdollisesti hidastavat tekijät kuten saavutettavuuden heikkeneminen, terrorismi ja rikollisuus, luonnonkatastrofit, ilmastonmuutokset, globaalitalouden kehitysvaihtelut, hintatason ja kustannusten nousu sekä kiristynyt kilpailu matkailijoista.

Erityisesti kulttuurimatkailun kehittämisen uhat liittyvät yhteistyön ja verkostoitumisen hankaluuksiin, taloudellisten resurssien niukkuuteen, toimijoiden pieneen kokoon ja vähälukuisuuteen, paikallisten ja alueellisten viranomaisten asenteisiin koskien kulttuurikohteiden kehittämistä ja aitouden säilyttämistä, toimijoiden ja poliitikkojen sitoutumiseen sekä kulttuurimatkailuyrittäjien löytämiseen.

Mahdollisuudet

Matkailijoiden kulutuskäyttäytymisen suuntaukset osoittavat, että tarvetta ja mahdollisuuksia kulttuurisisältöisten matkailutuotteiden ja -palveluiden kehittämiseksi on. Kiinnostus perinteisiin ja kulttuuriin on lisääntynyt. Aineeton kulttuuripääoma on nousemassa yhä merkittävämpään rooliin materiaalsen kulttuuripääoman rinnalle.

Jo nykyisin vahvojen matkailumuotojen, kuten kiertomatkailu ja lyhytlomat, suosio on edelleen kasvussa.

Mahdollisuuksia antavat nuorten, lapsiperheiden (lastenkulttuuri) ja ikääntyvien sekä kulttuurista kiinnostuneiden erityisryhmien esimerkiksi suosikkiesiintyjän mukana matkustavien tai tiettyyn kulttuuri-ilmiöön keskittyvien harrastajien tarpeet. Tiettyjen aihepiirien harrastajat eli ns. heimot vaihtavat ajatuksia ja kokemuksia internetissä. Heimot voivat olla hyvinkin suuria ryhmiä. Erilaisten kohderyhmien tarpeisiin ja tarpeiden ennakointiin on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota.

Lisäksi on havaittavissa, että kulttuurimatkailun piiriin kuuluvat tuotteet ja palvelut kehittyvät yhä laaja-alaisemmiksi ja elämyksellisyyttä korostaviksi. Kohteita ei vain katsota, vaan ne koetaan ja niihin osallistutaan itse tekemällä.

Toiminnallisuuden, oppimisen ja paikan kokemisen myötä ekologinen ja kulttuurinen kestävyys korostuvat matkailutuotteiden ja -palveluiden sisällöissä. Tuotteistamisessa on

kiinnitettävä huomiota paitsi kulttuuriin matkan sisältönä ja vetovoimatekijänä myös matkustamisen aiheuttamiin muutoksiin kohteen tai kohdealueen kulttuurissa. Hallitsematon ja asiantunteamaton tuotteistaminen johtaa siihen, että alkuperäinen ja koskemattoman kulttuurielementti kärsii. Kulttuurisesti kestävä matkailu toimii paikallisen väestön ehdoilla antaen elinvoimaa paikalliselle yhteisölle.

4 Kehittämistoimet

Opetusministeriön asettama työryhmä on määritellyt kehittämistoimet kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen edistämiseksi. Vuoteen 2013 asti jatkuvan työnsä aikana työryhmän on tarkoitus edistää ja toimeenpanna yhteistyössä vastuutahojen kanssa seuraavia kulttuurin matkailullista tuotteistamista tukevia toimia:

- tietopohjan ja tilastoinnin vahvistaminen;
- tuotekehitysmallin kehittäminen;
- tuottaja- ja tuottamotoiminnan kehittäminen;
- Suomen kulttuurisen maidentiteetin (competitive identity) vahvistaminen;
- kulttuuritapahtumien matkailullinen kehittäminen;
- yhteistyön ja verkostoituminen vahvistaminen;
- Euroopan unionin ja kansainvälisten organisaatioiden toimien hyödyntämisen lisääminen

4.1 Tietopohjan ja tilastoinnin vahvistaminen

Tavoitteena on tuotekehityksen, markkinoinnin ja myynnin edellytysten parantaminen. Tällä hetkellä kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen edellyttämä tietopohja on puutteellinen. Matkailua koskevat tilastot ja tutkimukset antavat pohjaa, mutta ne ovat vaikeasti hyödynnettävissä kulttuurisisältöisten matkailutuotteiden ja -palveluiden kehittämistyössä. Erilaiset luokittelutavat ja käsitteiden merkityksen vaihtelut hankaloittavat vertailukelpoisen, kattavan ja riittävän yksityiskohtaisen tiedon saamista. Tiedontarve koskee sekä käytännön toimijoita että kehittämistyössä mukana olevia kuin poliittista päätöksentekoa.

Toimenpiteet

1. Selvitetään suomalaisissa kulttuuritapahtumissa ja -kohteissa käyneiden ulkomaalaisten matkailijoiden asiakastyytyväisyyttä. Lisäksi selvitetään millaiset kulttuuriset sisällöt kiinnostavat ulkomaalaisia matkailijoita. Selvitysten pohjalta työryhmä tekee toimenpide-ehdotukset asiakaslähtöisen tuotteistuksen edistämiseksi ja kärkituotteiden identifioimiseksi.

Vastuutahot: MEK, OPM

2. Käynnistetään lisäselvityksiä ja toimia kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen pohjaksi tarvittavan tietopohjan ja tilastoinnin vahvistamiseksi ja hyödyntämiseksi.

Vastuutahot: OPM, MEK, Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri, Tilastokeskus, Luova-Suomi -hanke

3. Analysoidaan keväällä 2008 työ- ja elinkeinoministeriön ja opetusministeriön toteuttaman Destination of Excellence in Finland -kilpailun tulokset ja tehdään johtopäätökset. Kilpailun yhteydessä saatiin tietoa kulttuurimatkailutoimijoista ja heidän yhteistyöstään matkailukohteiden kanssa. Kilpailu oli osa Euroopan komission European Destinations of Excellence hanketta. Tänä vuonna teema oli paikallinen kulttuuri ja elämäntapa⁹.

Vastuutahot: OPM, TEM, Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus LEO

4.2 Tuotekehitysmallin kehittäminen

Tavoitteena on saada aikaan pysyvä toimintatapa ja rakenne, jossa kulttuuri- ja matkailualan toimijat tekevät tuotteistamista verkostona hyödyntäen toistensa vahvuuksia ja osaamista. Näin halutaan vahvistaa laadukkaiden ja innovatiivisten kulttuurisisältöisten matkailutuotteiden ja -palveluiden tuottamista kansainvälisille markkinoille. Huomiota kiinnitetään kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen erityispiirteisiin.

Tuotekehitystyöllä pyritään lisäämään erityisesti asiakaslähtöisyyttä sekä toimijoiden ja yritysten kansainvälistymistä. Tavoitteena on kehittää tuotetarjontaa siten, että se tukee Suomen maabrändin viestinnän linjauksia.

Toimenpiteet

4. Käynnistetään osana valtakunnallista matkailun teemapohjaista tuotekehitystyötä kulttuuri- ja tapahtumamatkailun tuotteistamiseen tähtäävä kehittämistoiminta. Toiminta käsittää muun muassa valtakunnallisen teemaseminaarin, tuotekehitystyöpajat, tuotetestauksen, myyntitapahtuman sekä seurannan ja mittariston.

Vastuutahot: MEK, Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri

5. Kehitetään osana tuotekehitysmallin toimeenpanoa kulttuuripainotteinen matkailun laatuohjelma, jonka tavoitteena on aktivoida kulttuurin ja matkailualan toimijoita yhdessä parantamaan kulttuurin voimavaroja hyödyntävien matkailutuotteiden ja -palveluiden laatua.

Vastuutahot: MEK, Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri

4.3 Tuottaja- ja tuottamotoiminnan kehittäminen

Tavoitteena on saada kulttuuritoimijoiden tueksi matkailualaa hallitsevia ammattimaisesti toimivia kehittäjiä ja tuottajia, jotka auttavat kulttuuritoimijoita tuotteistamaan tarjontaansa matkailulle sopivaan muotoon. Tämä vastaisi luovien alojen tuottaja- ja manageritoimintaa.

Tavoitteena on lisäksi edistää kulttuurisisältöisiin matkoihin erikoistuneiden tuottamoiden toimintaa. Tuottamoiden kehittämisessä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan

hyviä tuloksia saaneiden kulttuurimatkailuyritysten kokemuksia ja haetaan “best practice”-malleja muista maista.

Lähtökohtana on tuotteiden ja palveluiden laadukas kulttuurinen sisältö sekä kulttuuri- ja matkailualan toimijoiden keskinäinen vuorovaikutus. Muun muassa Laatutonnin koulutustoimintaa voidaan hyödyntää¹⁰.

Toimenpiteet

6. Selvitetään olemassa oleva tilanne ja mahdollisuudet (ml. rahoitus) edistää kulttuurialan ja matkailuelinkeinon yhteistuotteistamista tuottajien ja tuottamoiden avulla. Lisäksi järjestetään valtakunnallisia ja alueellisia neuvottelupäiviä tuottajien toimenkuvan hahmottamiseksi sekä tuottamotoiminnan kehittämiseksi.

Vastuutahot: OPM, Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri, maakunnanliitot, matkailun alueorganisaatiot, kehittämisorganisaatiot, muut aluehallinnon viranomaiset ja alueelliset toimijat, rahoittajat

4. 4 Suomen kulttuurisen maidentiteetin (competitive identity) vahvistaminen

Tavoitteena on saada nykyistä paremmin kansainväliseen tarjontaan suomalaiseen kulttuuriin pohjautuvia matkailutuotteita ja -palveluita.

Selvitys “Suomalaisen kulttuurin näkyminen ulkomaalaisten matkanjärjestäjien matkaesitteissä”¹¹ osoittaa, että esitteistä välittyy pääsääntöisesti heikosti tai sirpaleisesti kuva Suomen kulttuuritarjonnasta. Tämä johtunee osittain valmiiden kulttuurisisältöisten tuotepakettien puutteesta. Kansainvälisesti suomalainen kulttuuri nähdään matkailussa lähinnä lisätuotteena; matkailijoiden ensisijainen syy matkustaa Suomeen on pääsääntöisesti jokin muu kuin kulttuuri.

Kulttuurin näkymisen vahvistaminen kansainvälisillä matkailumarkkinoilla edellyttää kulttuurialan, matkailukohteiden yritysten ja muiden organisaatioiden yhteistyötä ja verkostoitumista.

Suomen kiinnostavuutta kulttuuri- ja kulttuurimatkailumaana voidaan lisätä Suomen maabrändin kehittämistyön kautta. Työtä johtamaan ulkoasianministeriö asetti lokakuussa 2008 korkean tason valtuuskunnan. Hankkeen käytännön toteutuksesta vastaa ulkoasiainministeriön vetämä Finland Promotion Board, jonka jäseninä on MEK ja muita Suomea kansainvälisesti markkinoivia tahoja.

Suomen maabrändin rakentamisen tueksi MEK osallistuu Gfk Custom Research North America - tutkimuslaitoksen Nation Brands Index-seurantaan. Tämän pohjalta voidaan tarkastella ulkomaalaisten vastaajien mielikuvaa Suomesta kulttuurimatkailumaana.

Toimenpiteet

7. Varmistetaan kulttuuriin pohjautuvien matkailutuotteiden sähköinen saatavuus. Tarvetta vastaavia tuotepaketteja sisällytetään matkailun uudistettuun maaportaaliin www.visitfinland.com, joka tarjoaa kesäkuusta 2009 lähtien sähköisen markkinointikanavan esitellä myös kulttuurimatkailutuotteita ja -palveluita.

Vastuutahot: MEK, kulttuuri- ja matkailualan toimijat

8. Valmistellaan toimenpide-ehdotukset myönteisen kulttuurimatkailullisen Suomi-mielikuvan vahvistamiseksi. Erityisesti Suomen maabrändihankkeen avulla pyritään lisäämään Suomen kiinnostavuutta kulttuurimatkailumaana. Kehitetään toimenpiteitä, joilla media- ja toimittajavierailuja hyödynnetään.

Vastuutahot: UM, MEK, Finland Promotion Board, Finpro, kulttuuriviennin tukiverkosto

4.5 Kulttuuritapahtumien matkailullinen kehittäminen

Tavoitteena on vahvistaa kulttuuritapahtumien kansainvälistä näkyvyyttä ja vetovoimaisuutta. Tutkimuksen “Suomalainen kulttuuritarjonta kansainvälisille markkinoille”¹² mukaan käsitteet kulttuuritapahtumien kansainvälisestä merkittävydestä vaihtelevat. Kansainvälisen vetovoimaisuuden vahvistaminen edellyttää kokonaistilanteen selvittämistä ja tapahtumien matkailullista profilointia.

Erityisesti Suomessa järjestettävät kansainväliset suurtapahtumat lisäävät kotimaan ja ulkomailta Suomeen suuntautuvaa matkailua sekä tarjoavat ainutlaatuisen tilaisuuden esitellä maamme kulttuuria ja erityispiirteitä. Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan Suomi pyrkii parantamaan valmiuksia hakea ja toteuttaa kansainvälisiä suurtapahtumia.

Opetusministeriön työryhmämuistiossa “Kansainväliset suurtapahtumat Suomessa”¹³ kansainvälinen suurtapahtuma määritellään hankkeeksi, jolla on kansallista merkitystä ja jossa valtiolla on peruteltu syy olla mukana. Tällaisia tapahtumia ovat esimerkiksi Euroopan unionin kulttuuripääkaupunki -hankkeet tai suurtapahtumaan verrattavissa olevat kansainväliset konferenssit. Hyvin järjestettyinä ja onnistuneina ne parantavat edellytyksiä saada jatkossa erilaisia tapahtumia, joilla puolestaan voi olla suuri merkitys kulttuuriyrittäjyydelle sekä matkailukohteille ja -elinkeinolle. Esimerkiksi vuonna 2005 Suomessa järjestetyt Eurovision laulukilpailut lisäsivät tutkimusten mukaan maamme vetovoimaa tapahtumien järjestäjänä ja matkailukohteena.¹⁴

Tavoitteena on, että Suomessa järjestettävien kulttuurin suurtapahtumien matkailullinen potentiaali hyödynnetään nykyistä määrätietoisemmin ja kannustetaan kulttuuritoimijoita matkailulliseen tuotteistamiseen esimerkiksi urheilun suurtapahtumien yhteydessä. Lisäksi on huomioitava ulkomailla järjestettävät kansainväliset messut ja tapahtumat. Suurtapahtumien merkittävyys korostuu pitkällä aikavälillä.

Toimenpiteet

9. Käynnistetään selvitystyö kulttuuritapahtumien matkailullista profilointia koskevien kriteerien aikaansaamiseksi. Selvityksen valmistuttua työryhmä tekee toimenpide-ehdotukset kulttuuritapahtumien matkailulliseksi kehittämiseksi.

Vastuutahot: OPM, MEK, Finland Festivals

10. Valmistellaan toimenpide-ehdotukset opetusministeriön valmistelemaan kulttuurin suurtapahtuma -selvitykseen suurtapahtumien matkailullisen potentiaalin hyödyntämiseksi ja ulkomaalaisille matkailijoille suunnatun kulttuuritarjonnan kehittämiseksi.

Vastuutahot: OPM, MEK, kansallinen kulttuuripääkaupunki -verkosto, Turku 2011 kulttuuripääkaupunki

4.6 Yhteistyön ja verkostoitumisen vahvistaminen

Tavoitteena on systemaattisen tiedonvaihdon ja seurannan järjestäminen muiden kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistävien kansallisten ja alueellisten kehittämisohjelmien ja -tahojen sekä oppilaitosten kanssa. Kulttuurisisältöisten matkailutuotteiden ja -palveluiden tuotteistaminen yhä vaativammille ulkomaalaisille matkailijoille edellyttää määrätietoista yhteistyön kehittämistä eri toimijoiden kesken.

Kulttuurisisältöisten matkailutuotteiden ja -palveluiden kannalta keskeisiä muita kansallisia kehittämisohjelmia ovat työ- ja elinkeinoministeriön aluekeskusohjelma (AKO), alueellinen maaseutuosio (AMO), saaristo-ohjelma sekä vuodesta 2009 lähtien alkava koheesio ja kilpailukykyohjelma (KOKO) sekä maa- ja metsätalousministeriön koordinoima toimintaryhmätyö (Leader-ohjelma). Lisäksi yhteistyö maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän kulttuurin ja matkailun teemaryhmien, Suomalaisen ruokakulttuurin edistämishojelman ja Metsähallituksen kulttuuriperintömatkailun kanssa on olennaista.

Toimintaohjelman mukaisten kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistävien toimenpiteiden ja hankkeiden toimeenpano vaatii yhteistyön tiivistämistä rahoittavien viranomaisten ja muiden rahoittajatahojen kanssa. Suurin osa matkailuun suunnatusta julkisesta tuesta myönnetään maakuntien liittojen ja Työvoima- ja elinkeinokeskusten (TE-keskusten) kautta. Näiden kautta on mahdollista hakea tukea kulttuurin matkailullista tuotteistamista koskeviin hankkeisiin. Toimien täytyy tukea Suomen matkailustrategian tavoitteita ja painopistealueita. Opetusministeriön kulttuuriviennin määrärahasta voidaan rahoittaa kärkihankkeita, joissa kehitetään tuotteistamista.

Erityisesti pyritään ohjaamaan EU:n rakennerahasto-ohjelmien, kuten Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), rahoitusta ohjelman mukaisiin hankkeisiin. Opetusministeriön hallinnonalan luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen ESR-ohjelma antaa mahdollisuuksia rahoittaa kulttuuri- ja matkailualan välisiä hankkeita, jotka tukevat tuottaja- ja innovaatiotoiminnan edistämistä, liiketoimintaosaamisen, tuottajaosaamisen ja tietoperustan vahvistamista¹⁵.

Rahoitusmahdollisuuksia antaa TEKESin Vapaa-ajan palvelut -ohjelma 2006-2009. Ohjelman tavoitteena on matkailu-, liikunta-, hyvinvointi- ja kulttuuripalveluiden kehittäminen. Painotuksia ovat innovatiiviset vapaa-ajan palvelukonseptit ja uudenlaiset tavat tuottaa palveluja¹⁶.

Toimenpiteet

11. Järjestetään oppilaitoksille, alueellisille päättäjille, kulttuuri- ja matkailualan toimijoille sekä rahoittajille tarkoitettuja tiedotus- ja seminaaritilaisuuksia sekä kulttuurimatkailu-foorumeita toimintaohjelmasta.

Vastuutahot: OPM, rahoittajatahot, kehittämis- ja edistämishojelmat, maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän kulttuurin ja matkailun teemaryhmät, oppilaitokset, Luova Suomi-hanke

12. Seurataan alueellisten kehittäjäverkostojen toimintaa ja tiedotetaan kehittämisaloitteista erityisesti kohdassa 4.3. mainitusta tuottaja- ja tuottamotoimintaa koskevistä aloitteista.

Vastuutahot: OPM, muut toimijat

13. Seurataan julkisen tuen, erityisesti ESR- ja EAKR-osarahoitteisten ja TEKESin tukemien hankkeiden toimeenpanoa ja pyritään saamaan ajan tasalla olevat tiedot kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistävien hankkeiden rahoituksesta. Saadun tiedon pohjalta työryhmä laatii toimenpide-ehdotukset rahoituksen kohdentamistarpeiksi.

Vastuutahot: OPM, Luova -Suomi-hanke, rahoittajatahot

14. Selvitetään muiden relevanttien rahoitusohjelmien mahdollisuudet tukea kulttuurin voimavarojen matkailullista tuotteistamista ja kulttuurimatkailuyrittäjyyttä.

Vastuutahot: OPM, Luova-Suomi

15. Opetusministeriön ja maakuntajohtajien vuonna 2008 käynnistyneessä yhteistyössä luovan talouden edistämiseksi otetaan huomioon kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen kehittämistarpeet.

Vastuutahot: OPM, maakunnat

4.7 Euroopan unionin ja kansainvälisten organisaatioiden toimien hyödyntämisen lisääminen

Kulttuurimatkailu ja siihen liittyvät kehittämistoimet on todettu Euroopan unionin (EU), pohjoismaisten ja kansainvälisten kehittämis- ja rahoitusohjelmien tärkeiksi kohteiksi. Kulttuurimatkailun toimijoilla ei ole ohjelmista ja niiden antamista mahdollisuuksista aina riittävästi tietoa eikä niitä näin ollen osata tarpeeksi hyödyntää.

EU:n tasolla kulttuurimatkailun kehittämisellä pyritään vastaamaan Lissabonin strategian asettamaan haasteeseen kasvun ja työllisyyden edistämiseksi. Toimilla täydennetään jäsenvaltioiden toimia. Lokakuussa 2007 Euroopan komission julkaiseman “Kestävää ja kilpailukykyistä eurooppalaista matkailua koskevan toimintaohjelman” KOM (2007) 621 lopullinen¹⁷ ja tätä koskevien marraskuussa 2007 hyväksytyjen neuvoston päätelmien tavoitteena on luoda enemmän työpaikkoja matkailun kestäväan kasvuun pohjautuen.

Vuonna 2007 annetussa komission tiedonannossa “Kulttuuria kansainvälistyvissä maailmassa koskevassa toimintasuunnitelmassa” (KOM (2007) 242 lopullinen)¹⁸ ja tätä koskevien marraskuussa 2007 hyväksytyjen neuvoston päätelmien tavoitteena on edistää luovuutta sekä solmia toimivia kumppanuussuhteita kulttuurialan ja muiden alojen kuten matkailu välillä.

Neuvoston kulttuurin työsuunnitelmassa vuosille 2008-2010 tavoitteeksi on asetettu kulttuuriperinnön edistäminen luomalla uusia synergioita kulttuurimatkailuun liittyvien monenvälisten hankkeiden kanssa. Neuvoston päätelmät Euroopan kulttuuriperintötunnuksen (European Heritage Label) käyttöönotosta hyväksyttiin marraskuussa 2008. Hankkeen avulla katsotaan voitavan edistää kulttuurimatkailun kasvua.

Neuvoston ja komission lisäksi EU:n muut toimielimet ovat niin ikään nostaneet esille kulttuurimatkailun kehittämisen tärkeyden. Monien EU:n hankkeiden kuten Euroopan kulttuuripääkaupunki ja European Destinations of Excellence sekä kulttuuri-, tutkimus- ja koulutusohjelmien puitteissa voidaan tukea kulttuurimatkailun kehittämistä.

Pohjoisen ulottuvuuden ulkoministerikokouksen päätöksellä lokakuussa 2008 käynnistettiin toimet pohjoisen ulottuvuuden kulttuurisen kumppanuuden kehittämiseksi. Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen on luonteva kumppanuuden sisältöalue. Pohjoinen ulottuvuus on yhteistyötä EU:n Venäjän, Islannin ja Norjan välillä.

Yhteis pohjoismainen Nordic Innovation Centre NICE tukee ohjelmallaan matkailun kehittämistä. Euroopan neuvosto ja OECD painottavat kulttuurimatkailun kehittämistä. Itämeren alueella on tehty yhteistyötä kulttuuriperintömatkailussa. Lokakuussa 2008 pidetyssä Itämeren maiden kulttuuriministereiden konferenssissa esiteltiin kulttuuriperintömatkailua käsittelevä raportti.

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unesco kiinnittää huomiota erityisesti matkailun kestävään kehitykseen. Unescon maailmaperintöluettelossa olevat kohteet ovat matkailullisesti merkittäviä. Tällä hetkellä luettelossa on 830 kohdetta, joista seitsemän on Suomessa.

Toimenpiteet

16. Kartoitetaan keskeiset EU:n ja kansainväliset sekä erityisesti yhteis pohjoismaiset kehittämis- ja rahoitusohjelmat, jotka koskevat tai sivuavat kulttuurin voimavarojen matkailullista tuotteistamista ja kulttuurimatkailuyrittäjyyden vahvistamista sekä tutustutaan muiden maiden käytäntöihin.

Vastuutahot: OPM,TEM, Luova-Suomi, muut mahdolliset tahot

Kulttuuriviennin ohjausryhmän päätelmät

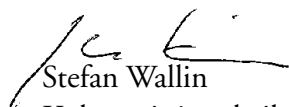
Kulttuuriviennin ohjausryhmä käsitteli loppuvuodesta 2008 esityksen kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistävän työryhmän toimintaohjelmaksi 2008-2013 ja hyväksyi sen toimeenpantavaksi.

Ohjelman toimeenpanon edistämiseksi ohjausryhmä toteaa seuraavaa.

Opetusministeriö osoittaa osana kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimeenpanoa vuodesta 2009 alkaen määrärahan kulttuurin matkailullista tuotteistamista koskevien kehittämis-toimien rahoittamiseksi painottaen erityisesti ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun lisäämistarvetta. Ohjatessaan kulttuuriviennin tukiverkoston sekä Suomen ulkomailla toimivien kulttuuri- ja tiedeinstituuttien toimintaa opetusministeriö tuo esiin kulttuurimatkailun edistämistarpeet ja työryhmän toimintaohjelman toimenpiteiden toimeenpanon.

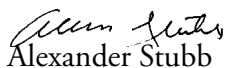
Työ- ja elinkeinoministeriö ohjaa TE-keskusten toimintaa ja vuonna 2010 käynnistyvän Elinkeino-, liikenne - ja ympäristökeskuksen toimia muun muassa yrittäjyyden kehittämiseksi. Ministeriön ohjauksessa toimivat lisäksi Finpro, Tekes ja Matkailun edistämiskeskus. Valtioneuvoston nimeämän osaamiskeskusohjelman pääsihteeriys on työ- ja elinkeinoministeriössä. Työ- ja elinkeinoministeriö ottaa ohjauksessaan huomioon työryhmän toimenpide-ehdotukset kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen edistämiseksi osana pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kehittämis- ja palveluviennin kehittämistoimintaa.

Ulkoasianministeriön edustustoverkosto ja ulkoasiainministeriön puheenjohtajuudella työskentelevä Finland Promotion Board (Matkailun edistämiskeskus, Finpro, Tekes, Invest in Finland, Finfacts, Finnair, työ- ja elinkeinoministeriö, Metsäsäätiö) toimivat vahvan Suomekuvan luomiseksi ja kehittämiseksi ulkomailla. Toiminnan yhtenä ulottuvuutena, erityisesti maabrändihankkeen kautta, on lisätä merkittävästi Suomen kiinnostavuutta matkailu- ja kulttuurimatkailumaana. Tässä asiassa ulkoasiainministeriö ja Matkailun edistämiskeskus toimivat kiinteässä yhteistyössä ml. muut Finland Promotion Board -partnerit. Ulkoasiainministeriö ottaa edustustoja ohjatessaan huomioon työryhmän toimenpide-ehdotukset ja tukee edustustojensa toiminnan kautta Suomeen ulkomailla kohdistuvan kiinnostuksen ja tunnettuuden lisäämiseen tähtääviä toimia.

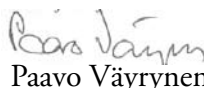

Stefan Wallin

Kulttuuri- ja urheiluministeri,
Ohjausryhmän puheenjohtaja

Alexander Stubb
Ulkoasiainministeri

Paavo Väyrynen
Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri

Mauri Pekkarinen
Elinkeino- ja elinkeinoministeri

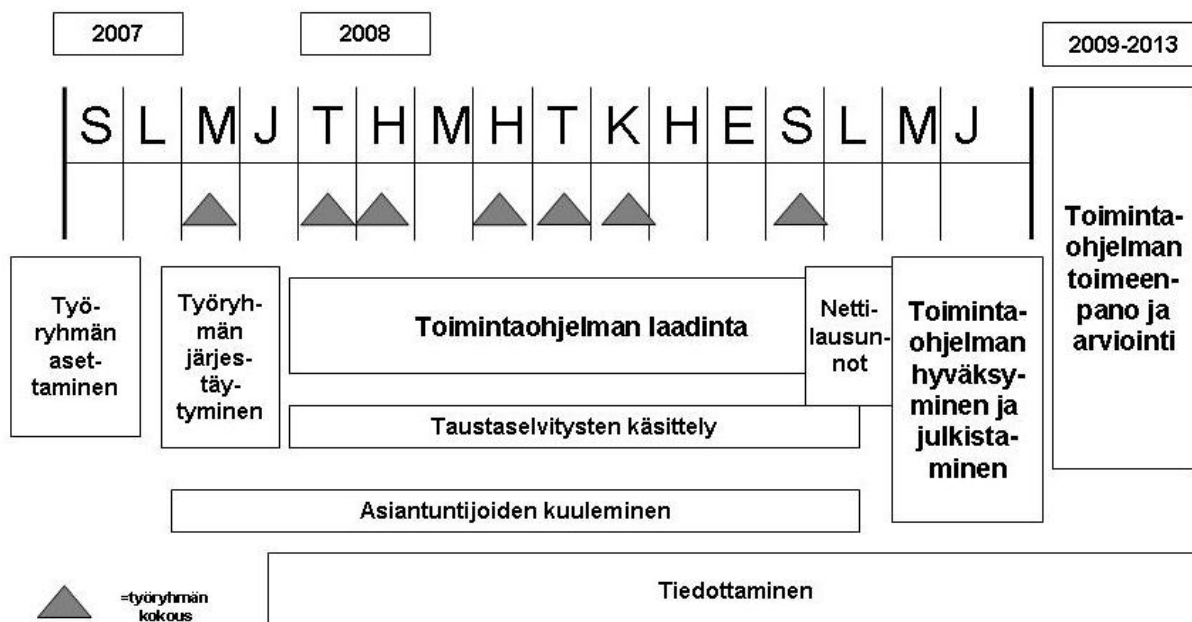

Tuija Brax
Oikeusministeri

Veli-Pekka Nummikoski
Valtiosihteeri, valtiovarainministeriö

a) Toimintaohjelman laadinta- ja seuranta-prosessin työsuunnitelma:

b) Taustaselvitykset

Työryhmä käsitteli ohjelman laadinnan aikana seuraavia keväällä 2008 valmistuneita selvityksiä:

- Suomalaisen kulttuurin näkyminen ulkomaalaisten matkanjärjestäjien matkaesitteissä. MEK A:157 2008.
- Suomalainen kulttuuritarjonta kansainvälisille markkinoille - matkailun alueorganisaatioiden näkökulma MEK A:159 2008.
- Kulttuurimatkailu. Hankkeiden avulla kulttuurimatkailutuotteita? Yht. yo Mari Lämsä, Tampereen yliopisto

Vuoden 2008 loppuun mennessä valmistuvia seuraavia selvityksiä työryhmä käsittelee kevään 2009 aikana osana toimintaohjelman toimeenpanoa:

- Tutkimus Suomeen suuntautuvan kulttuurimatkailun potentiaalista, sisällöstä ja kohderyhmistä
- Suomessa kulttuuritapahtumissa ja -kohteissa käyneiden ulkomaalaisten matkailijoiden asiakastytyväisyys selvitys
- Tilastokeskuksen MEKin toimeksiannosta tehty Rajahaastattelututkimus, jossa on mukana kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

c) Asiantuntijoiden kuuleminen

Työryhmä kuuli seuraavia asiantuntijoita ohjelman laadinnan aikana:

- 29.11.2007 MEKin teemapohjainen tuotekehitys; tuotekehityspäällikkö Mari Righini, MEK
- 13.2.2008 Suomalaisen kulttuurin näkyminen ulkomaalaisten matkanjärjestäjien esitteissä; projektipäällikkö Anja Tuohino, Joensuun yliopisto/Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos ja tuoteasiantuntija Liisa Hentinen, MEK
- 10.4.2008 Itämeren alueen Linnaverkoston toiminta kulttuurimatkailun näkökulmasta; hankekoordinaattori Anne Parikka, Museovirasto
- Kulttuuritarjonnan huomioiminen kokousmatkailun ja matkailun pk-yritysten tuotekehitysprojekteissa; matkailupäällikkö Leena Pitkänen, Kehittämiskeskus Oy Häme
- Destination of Excellence in Finland (DEEF) -kilpailu; projektipäällikkö Kirsi Meriläinen, Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus LEO
- 9.5.2008 Suomen maaportaali kulttuurimatkailun kehittämisen näkökulmasta; IT-projektipäällikkö Inkeri Starry, MEK
- Suomen kulttuuritarjonta kansainvälisille markkinoille - matkailun alueorganisaatioiden näkökulma; tutkija Susanna Vanhamäki, Joensuun yliopisto/Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos
- Kulttuurimatkailun tilastointi ja tutkimukset; tutkimuspäällikkö Tom Ylkänen, MEK
- Tapahtumamatkailun ja alueellisen tietovarannon kehittäminen; johtaja Petri Raivo, Joensuun yliopisto/Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos
- 6.6.2008 Kulttuurimatkailu; hankkeiden avulla kulttuurimatkailutuotteita?; yht. yo Mari Lämsä, Tampereen yliopisto
- 28.8.2008 Destination of Excellence in Finland (DEEF) voittajakohteen Wild Taigan esittely ja paikallisen kulttuurin hyödyntäminen matkailutuotteissa; Jaana Keränen, Wild Taiga
- Tekesin Vapaa-ajan palvelut -ohjelma; kulttuuri- ja matkailuyritysten verkostoitumisen edistäminen; ohjelmapäällikkö Risto Mäkikyrö, Tekes

Loppuviittet

- 1 Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007-2013 (KTM, julkaisuja 21/2006) <http://www.tem.fi/index.phtml?s=2548>
- 2 Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen matkailupolitiikasta 21.12.2006 <http://www.valtioneuvosto.fi/toiminta/periaatepaatokset/periaatepaatos/fi.jsp?oid=179285>
- 3 Onko kulttuurilla vientiä? Opetusministeriön, ulkoasiainministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön Kulttuurivienti-hanke. Selvitysmiehen raportti (OPM, julkaisuja 2004:22) http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2004/onko_kulttuurilla_vientia_opetusministerion_ulkoasiainminister
- 4 Onko kulttuurilla vientiä? ON! Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007-2011 (OPM, julkaisuja 2007:9) <http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuurivienti/?lang=fi>
- 5 Kulttuurin satelliittitilinpito. Pilottiprojektin loppuraportti. (OPM:n julkaisuja 2008:20). http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2008/Kulttuurin_satelliittitilinpitox_Pilottiprojektin_loppuraportti?lang=fi&extra_locale=fi
- 6 Matkailutilinpito. www.tilastokeskus.fi/til/matp/2006/matp_2006_2008-04-03_tie_001.html
- 7 [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(pages\)/Rajahaastattelu](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(pages)/Rajahaastattelu)
- 8 [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(pages\)/Kävijämäärätutkimukset](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(pages)/Kävijämäärätutkimukset)
- 9 <http://www.tem.fi/index.html?s=2597>
- 10 [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(Pages\)/Laatutonna](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(Pages)/Laatutonna)
- 11 Suomalaisen kulttuurin näkyminen ulkomaalaisten matkanjärjestäjien matkaesitteissä (MEK A:157 2008) [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(pages\)/Tutkimukset_ja_tilastot](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(pages)/Tutkimukset_ja_tilastot)
- 12 Suomalainen kulttuuritarjonta kansainvälisille markkinoille - matkailun alueorganisaatioiden näkökulma (MEK A 159 2008). [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(pages\)/Tutkimukset_ja_tilastot](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(pages)/Tutkimukset_ja_tilastot)
- 13 Kansainväliset suurtapahtumat Suomessa (OPM, julkaisuja 27:2006). http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2006/Kansainvaliset_suurtapahtumat_Suomessa.html?lang=fi&extra_locale=fi
- 14 Eurovision Song Contest Helsinki 2007, laulukilpailut yhteistyökumppanien ja yritysten näkökulmasta <http://www.hel2.fi/taske/julkaisut/elinkeinopalvelu>
Cultural and sporting events. An opportunity for developing tourist destinations and the tourist industry http://ec.europa.eu/enterprise/services/tourism/index_en.htm
- 15 <http://www.minedu.fi/OPM/EU-asiat/EU-rakennerahastot/ohjelmat/?lang=fi>
- 16 <http://akseli.tekes.fi/opencms/opencms/OhjelmaPortaali/ohjelmat/Elamys/fi/etusivu.html>
- 17 http://ec.europa.eu/enterprise/tourism/documentation/communications/index_en.htm
- 18 http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc399_en.htm

OPĒTUSMINISTERIŅĀ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 978-952-485-616-4 (PDF)

ISSN 1458-8102